

Česká sorabistika

V důsledku historického vývoje mají Lužičtí Srbové úzké kontakty zejména s Čechy, dále pak s Poláky. Badatelé obou zmíněných národů se zasloužili o bližší poznání kultury a jazyka Lužických Srbů mezi ostatním slovanských národy. Sorabistiku, komplexní vědu o Lužických Srbech, pěstovali také němečtí vědci, jedna v rámci slavistiky, jednak v rámci německé historie a národopisu.

Lužičtí Srbové mají k českým zemím a Čechům vybudována pevná pouta, daná existencí společného státu v období vrcholného středověku, nadstandardními vztahy v době národního obrození i neúspěšnými snahami lužické reprezentace po spojení s Čechy v době dějinných převratů, jež přinesl konec první nebo druhé světové války. Úzké kulturní vazby mezi českými zeměmi a Lužicí se projevily v rovině institucionální založením **Česko-lužického spolku „Adolf Černý“** v Praze r. 1907, který navázal na starší formy kontaktů po založení pražského Lužického semináře r. 1728 a na programově budovanou slovanskou vzájemnost v době obrozenské. Zásluhou české sorabistiky máme základní lužickosrbskou literární produkci přeloženu do češtiny, k dispozici jsou jak historické práce k dějinám Lužice, tak díla lingvistická a slovníková spolu s literárněvědnými vedle množství popularizačních příruček.

Neméně rozsáhlá je také **národopisná sorabistika**. Vzhledem k tomu, že tradiční lidová kultura naležela vedle jazyka k základním etnoidentifikačním znakům Lužických Srbů, byla jí věnována velká pozornost. Zakladatel české národopisné sorabistiky **Adolf Černý (1864–1952)** některé své práce publikoval lužickosrbsky ve správním středisku Horní Lužice v Budyšině

- *Wobydlenje lužiskich Serbow*. Časopis Maćicy Serbskeje 42, 1889, s. 97–135. Též jako separát. Práce o tradičním domu Lužických Srbů,
- *Narodne hłosy lužiskoserbskich pěsni*. Budyšin 1888; Týž: *Druha zběrka narodnich hłosow lužiskoserbskich pěsni*. Budyšin 1888; Týž: *Třeća zběrka lužiskoserbskich pěsni*. Budyšin 1894 – sbírky lidových písní
- *Mythiske bytosće lužiskich Serbow*. Časopis Maćicy Serbskeje 43, 1890, s. 3–50 – práce o lužické mytologii.
- Už česky Černý vydal další sorabistická díla mezi nimi popis lužickosrbské svatby: *Svatba u Lužických Srbů* (Praha 1893), který korespondoval s dobovým úsilím badatelů i z jiných slovanských zemí o detailní zaznamenání svatebních zvyků za účelem jejich komparace.

- Fejetony čerpající své náměty z tradičního lužického života a kultury vydal souborně jako *Různé listy o Lužici* (1894)
- Odborný a syntetický charakter pak vykazuje jeho *Lužice a Lužičtí Srbové* (1911), která je rozšířenou variantou hesla v Ottově slovníku naučném.

Zhodnocení díla A. Černého provedl Petr Kaleta: *Češi o Lužických Srbech. Český vědecký, publicistický a umělecký zájem o Lužické Srby v 19. století a sorabistické dílo Adolfa Černého*. Praha 2006.

V sorabistickém díle A. Černého pokračovali jako pedagogové na Karlově univerzitě, ovšem už se zaměřením na problematiku filologickou a literárněvědnou **Josef Páta (1886–1942)**, popravený za heydrichiády.

- *Lužice*. Praha 1919; *Lužice. Odkaz národu*. Praha 1946. Předmluva literárního historika Alberta Pražáka *Vybrané kapitoly z dějin Lužice*, psané ve vlasteneckém duchu.
- *Lužickosrbská čítanka*. Praha 1920.
- V Budyšíně vydal luž.srb. 1929 úvod do studia srbského písemnictví a řadě studií se věnoval česko-lužickým kulturním vztahům (*Josef Dobrovský a Lužice*. Praha 1929)
- Českou odbornou veřejnost informoval o dění v lužickosrbském národopisu. Viz *O lužickosrbském národopise*. Národopisný věstník československý 24, 1931, s. 313–317.
- U J. Páty najdeme i práce folkloristické (pohádkoslovné) a historiografické, v nichž zhodnotil sorabistické dílo A. Černého nebo L. Kuby (*Ludvík Kuba. K šedesátinám slovanského pracovníka*. Praha 1923).
- Soupis Pátova díla vydali J. Petr – M. Tylová: *Josef Páta. Bibliografický soupis publikovaných prací s přehledem činnosti*. Praha 1990.

Antonín Frinta (1884–1975) – profesor sorabistiky a bulharistiky na UK, redaktor *Slovanského přehledu* (1927–1948), funkcionář Sekce pro studium srbské kultury při Společnosti Národního muzea.

- *Lužičtí Srbové a jejich písemnictví*. Praha 1955 – přehled práce, česko-lužické vztahy.

Pozornost věnoval šíření křesťanství z Čech na Lužici v 10. století jako důsledek cyrilometodějské mise.

Ludvík Kuba (1863–1956) se o popularizaci lidové kultury Lužických Srbů zasloužil jak svou sběratelskou činností, tak dílem malířským a publicistikou. V rámci cest za slovanskou písní procestoval i Lužici, Lužičanky v lidovém kroji patřily k častým námětům jeho malířských pláten a poznatky a dojmy z cest uplatnil v cestopisných fejetonech.

- *Slovanstvo ve svých zpěvech V. Písně lužické*. Praha 1885–1887;
- *Nowa zběrka melodiji k hornolužiskim pěsnjam*. Budyšin 1887.
- *O písní slovanské II. Píseň Srbů Lužických*. Praha 1922;
- *Čtení o Lužici*. Praha 1926;
- *Cesty za slovanskou písní I. Slovanský západ a východ*. Praha 1933.
- *Křížem krážem slovanským světem*. Praha 1956.

Bohatou organizační, přednáškovou a redakční práci rozvinul v meziválečné a poválečné době také **Vladimír Zmeškal (1902–1966)**, spojený se Společností přátel Lužice. Soubor přenášek doplněný fotografiemi vydal jako

- *Lužice v obrazech. O zemi a životě lužických Srbů* (1937, 1945).
- *Lužičtí Srbové*. Praha 1962 – populární charakter, historie, vývoj po r. 1945, popisuje kroj, dům, zvyky a lidové umění.

V moravském prostředí je obdobné popularizační úsilí spojeno s činností **Karla Kyase (1881–1958)** – právník, překladatel z lužické srbštiny, od 1946 lektor lužické srbštiny na Masarykově univerzitě v Brně. Propagátor lužickosrbské kultury

- Viktor Velek: *Moravsko-lužická vzájemnost – neznámá kapitola česko-lužickosrbských vztahů*. In: Sborník Muzea Brněnska. Příloha. Předklášteří 2007, s. 133–140.
- Josef Šaur: *Karel Kyas (1881–1958)*. Česko-lužický věstník 18, 2008, č. 11–12, s. 82–83.

O další výzkum kulturní historie a popularizaci lidové kultury Lužických Srbů se z mladší generace zasloužili s Karlovou univerzitou spojeni **Jan Petr (1931–1989)**, filolog, docent slavistiky, autor souborného díla:

- Jan Petr: *Nástin politických a kulturních dějin Lužických Srbů*. Praha 1972.

Zdeněk Boháč (1933–2001) – historik, historický geograf, vědecký pracovník Historického ústavu ČSAV v Praze, člen Společnosti přátel Lužice, od r. 1975 předseda Sekce pro studium lužickosrbské kultury při Společnosti Národního muzea. Nekrolog (Josef Žemlička: *Zemřel Zdeněk Boháč*. ČČH 99, č. 3, 2001)

- Zdeněk Boháč: *České země a Lužice*. Tišnov 1993 – antologie z časopiseckých prací, česko-lužické kulturní vztahy, církevní dějiny, národnostní vývoj Lužice, ze života lužických katolíků a evangelíků (popis velikonočních jízd).

Český lid informoval o dění na Lužici články:

- Förster, Frank: *Studium lužickosrbského lidu. Výsledky, projekty a směry rozvoje*. Český lid 75, 1988, s. 211–214.
- Kasper, Měrčin: *Etnické rysy lužickosrbské kultury. Kulturně-historický přehled*. Český lid 74, 1987, s. 143–151.

Etnickou problematiku sledoval během svého pracovního pobytu na Lužici **Leoš Šatava**, autor lexikální příručky *Národnostní menšiny v Evropě* (Praha 1994), kde je uvedena základní literatura k situaci Lužických Srbů.

Mezi posledními etnohistorickými díly lze uvést *Stopy zapomenutého lidu* (Č. Budějovice 2006) olomoucké historičky **Libuše Hrabové**, popisující osudy polabských Slovanů a Lužických Srbů jako jejich pozůstatku.

K současným představitelům české sorabistiky vedle L. Šatavy náležejí pražský literární historik **Petr Kaleta**, **Radek Černý**, pražský literární vědec a překladatel, a na brněnské univerzitě působící hudební vědec **Petr Kalina** a slavista **Josef Šaur**.

- Josef Šaur: *Role štěpení a periferality v lužickosrbských dějinách*. In: Sborník Muzea Brněnska. Příloha. Předklášteří 2007, s. 107–112.
- Petr Kalina: Velké housle lidového instrumentáře Lužických Srbů. NR 21, 2011, s. 22 – 31. (L. Kuba: Herc Jan Kušk. In: Čtení o Lužici. 1925)

V rámci Společnosti přátel Lužice vychází informační bulletin **Česko-lužický věstník**, přinášející informace o aktuálním společenském dění na Lužici. Vedle toho

otiskuje literární díla současných lužickosrbských autorů, odborné příspěvky literárně a kulturně historické, etnickou problematiku a recenzuje vydávanou literaturu.